

1. Objevování života

Moji drazí,

během tří nadcházejících dnů k vám budu promlouvat o hledání života. Než o něm začnu mluvit – tedy od zítřejšího rána – nejprve bych rád řekl, že život není tím, za co ho lidé běžně považují. Dokud nám to nebude naprosto jasné a v hloubi srdce nepochopíme tuto základní pravdu, nemůže hledání opravdového života začít.

Pokud někdo zaměňuje tmu za světlo, nebude hledat světlo. Jestliže si člověk myslí, že smrt je život, připraví se tím o život. Je-li způsob myšlení a chápání nesprávný, pak je naprosto jisté, že konečný výsledek života bude také nesprávný. Naše hledání závisí na našem pochopení. Takže za prvé chci říct, že velmi málo lidí dosáhne života. Každý se narodí a většina lidí považuje narození za život. Ovšem život, jaký běžně známe, je pouhou příležitostí k objevování života – můžeme ho najít, anebo minout. Nabízí se nám možnost žít naplno, ale zároveň můžeme život promarnit.

Co považujeme za život, je příležitost, jež nám mnohé nabízí. Je semínkem, ze kterého může, i nemusí, něco vykvést. Pokud semínko jen tak leží

v půdě, nevyraší. Nevykvetou z něj květiny, neponeše plody – obojí je možné.

Uvnitř většiny lidí leží semínko a nic z něj nevyklíčí. Jen pár jedinců žije tak, že se semínko probudí a vyrostou z něj květiny, které překrásně voní. Takové lidi uctíváme a pamatujeme si je. Ovšem na jednu věc zapomínáme. Neuvědomujeme si, že i nám bylo dáno semínko, takže kolem sebe můžeme šířit stejnou vůni.

Když někdo vidí takové lidi, jakými byli Mahávíra, Buddha, Krišna a Kristus, ale cítí se při tom méněcenný, protože jeho semínko nevyklíčilo, pak jsou všechny jeho modlitby a uctívání zbytečné. Jde o pouhou přetvářku, o pokrytectví.

Ve snaze vyhnout se tomuto utrpení a bolesti lidé tvrdí, že Krišna, Buddha a Mahávíra jsou „požehnaní“, a dělají z nich bohy. Kdyby byli obyčejní lidé, stejní jako oni, cítili by se velmi uboze. Pokud by byli úplně stejní, nebylo by kam utéct, neexistovala by příležitost k úniku. Lidé se snaží vyhnout ponížení, utrpení a bolesti, a proto je začali nazývat bůh, syn boží, *tírthankara* – takových označení je spousta. Ale když o někom říkáme, že je bůh, syn boží nebo *tírthankara*, vytváříme naprosto nesmyslné představy. Všichni ti lidé byli stejní jako my. Byli zcela obyčejné lidské bytosti. Ovšem z většiny semínek nedokáže vyrůst květina. Pouze několik

životních semínek přinese květ, jenž je tak dokonalý, že se kolem něj začne šířit božské světlo.

Má-li duchovno nějaký smysl, spočívá v probuzení semínek, která se pak stanou tím, čím mají být, a projeví se vše, co je v nich skryto. Dokud si neuvědomíme, že děláme nesprávné věci a že kráčíme špatným směrem, nemůže dojít k zásadní změně, ke zvratu, k transformaci. To je první, co vám chci dnes říct.

Co považujeme za život, je jenom pomalá a postupná smrt. Den za dnem umíráme. Ale zdlouhavá smrt se nedá nazývat životem. Když člověk po sedmdesáti letech zemře, trval proces smrti celých sedmdesát let. Někdo zemře po stovce let, jiný po padesáti – a my se vláčíme dál a dál a v duchu si říkáme, že tato pomalá smrt je život. Dnes je délka vašeho života o den kratší než včera a zítra se zase o den zkrátí. Myslíte si, že věk narůstá, ale ve skutečnosti klesá. Dny, kdy oslavujete narozeniny, jsou pouhé milníky naznačující, že smrt se blíží. Pobíháme sem a tam, a nakonec zjistíme, že jsme dospěli k smrti.

Honíme se všemi směry, činíme tisíce opatření a rozhodnutí, děláme všechno, a přitom neděláme nic a veškeré naše aktivity jsou pouhou snahou vyhnout se smrti. Někdo hromadí majetek, jiný slávu. Někdo chce dosáhnout určité pozice, jiný se

snazí získat ještě větší moc, ale všichni utíkají před jedním jediným. A když se dostaví smrt, myslíme si, že jsme se proti ní obrnili, že jsme před ní v bezpečí. Ovšem veškerá opatření selžou. Smrt prostě přijde.

Připomnělo mi to příběh...

Vládci Damašku se jedné noci zdálo, že stojí vedle svého koně pod stromem. Náhle se za ním objevil temný stín a kdosi mu položil ruku na rameno. Když se vládce otočil, zděsil se.

Stín pravil: „Jsem smrt a zítra tě odvedu s sebou, tak buď připravený, aby ses včas dostavil na stanovené místo.“

Když se vládce probudil, byl sen ten tam, ale strach nezmizel. Jakmile nastalo ráno, nechal si zavolat nejlepší a nejslavnější astrology z celé říše. Přišli renomovaní učenci, kteří uměli vykládat sny, a vládce se jich zeptal: „Co znamená můj sen? Co naznačuje? Zdálo se mi, že mi temný stín položil ruku na rameno a řekl: ‚Jsem smrt a zítra tě odvedu s sebou, tak buď připravený, aby ses včas dostavil na stanovené místo.‘ “

Času bylo velmi málo. Vládci zbýval jediný den, protože smrt se mohla dostavit večer, po západu slunce. Astrologové řekli: „O něčem takovém nemůžeme dlouho rozvažovat. Vezmi si nejrychlejší-

ho koně a odjed' odtud co nejdál. Čím víc se odtud vzdálíš, tím lépe to zvládneš.“

Zdalo se, že jiné řešení není. Co jiného by člověk vymyslel? Byla jediná možnost, a tak vládce odjel co nejdál od svého paláce, od své země. Jak jinak by se mohl zachránit? Kdyby se vás někdo na něco takového zeptal, co byste mu poradili? Nebo kdyby se vyptával mě, co jiného bych mu měl říct? Astrologové měli pravdu. Lidská mysl nesahá příliš daleko a na lepší řešení nepřijde. Bylo to naprosto jasné – vládce musel odjet co nejdál z paláce, aby se zachránil před smrtí.

Vládce měl samozřejmě spoustu skvělých koní, a tak si vybral nejrychlejšího a nejlepšího z nich. Nechal si ho přivést, nasedl na něj a vyrazil kupředu. Kůň letěl jako střela a vládci se postupně ulevovalo. Uklidnil se a znovu získal sebevědomí. Pojede tak daleko, jak to půjde, a zachrání se.

Hlavní město se ztratilo z dohledu a po čase vládce překročil hranice své země a zanechal za sebou města a vesnice. Nemohl odpočívat, nemohl se najíst a napít. Kdo by v takové situaci zastavil? Kdo by jedl a pil, když ho honí smrt? Vládce nenechal odpočinout ani koně, dokonce pro něj neměl vodu. Nejdůležitější bylo cválat kupředu a do soumraku dojet co nejdál.

Nastalo odpoledne. Vládce byl daleko od svého

paláce a cítil se velmi šťastný. Do té doby byl smutný, ale v pozdním odpoledni si začal pobrukovat píseň. Měl pocit, že už ujel bezpečnou vzdálenost. Když nastal večer, byl stovky mil od své země.

Slunce začalo zapadat a vládce dojel k háji mangovníků, uvázal koně ke stromu a postavil se vedle něj. Byl v naprostém klidu. Chystal se poděkovat bohu, že mu umožnil dojet dost daleko, ale náhle se jeho ramene dotkla stejná ruka, jakou viděl předchozí noci ve snu. Opatrně se otočil – a uviděl, jak za ním stojí temný stín, který pravil: „Zajímalo mě, jestli dokážeš ujet tak velkou vzdálenost, protože právě na tomto místě je ti dáno zemřít. Nebylo jasné, zda budeš schopný dojet tak daleko, ale tvůj kůň byl hodně rychlý a ty jsi jel velmi dobře. Doražil jsi přesně načas.“

Co se má stát, stane se, i když se před tím snažíme utéct. A není podstatné, jestli jde o pouhý sen. Prostě to nastane – jednoho dne se setkáte se smrtí na místě, které vám bylo určeno.

Směry, kterými se ženeme, bývají různé, cesty jsou jiné a koně jedou každý svou rychlostí – to všechno je možné. Ale nakonec v tom není příliš velký rozdíl. Jednoho dne budete stát pod stromem a ucítíte na svém rameni ruku. A náhle zjistíte, že se setkáváte s tím, před čím jste utíkali. Toho dne

dostanete strach. Ve skutečnosti jste se hnali přesně k tomu, před čím jste se snažili utéct. Smrti se nemůžete vyhnout.

Ať běžíme kamkoli a jakkoli, vždycky se přibližujeme smrti. Už samotný útěk nás k ní vede. Kdo utíká, doběhne k smrti. Chudý člověk bývá pomalejší, protože nemá koně, takže musí spoléhat jen na své nohy. Boháč může jet na lepším koni a vládce má k dispozici hodně rychlého koně. Ale nakonec se i lidé bez koně dostanou na stejné místo – k smrti – jako ti, kteří jeli na koni. Takže jaké je řešení? Jaká je cesta? Co můžeme dělat?

Za prvé bych vám rád řekl, že všechno, co děláte, vás prostě dovede jenom k smrti. Není na tom nic překvapivého. I v minulosti dovedly veškeré aktivity lidi pouze k smrti. Uniklo jí jenom pár jedinců. Ale vy neděláte vůbec nic pro to, abyste překonali smrt. Ať se připravujete jakkoli, pořád jsou to přípravy na smrt. Mohou být příjemné nebo nepříjemné, nicméně pravda je, že vždycky jde jen o přípravu na smrt. Během těchto tří dnů bych vám chtěl říct, jaké jsou příznaky přípravy na smrt a jakým způsobem se můžete připravit na život.

Možná kdesi v hloubi nitra cítíte touhu poznávat a objevovat život. Ve skutečnosti není jediný člověk, který by netoužil najít život. A přesto je svět plný hluboko skrytého šílenství, které nakazilo

celé lidstvo. Jakmile se dítě narodí, okolí ho okamžitě začne zasvěcovat do stejného šílenství. Možná je to přirozené. Kdyby dítě nebylo ovlivněno tímto způsobem, asi by ostatním připadalo šílené. Když Buddha utekl z paláce, považovali ho za šílence, a totéž platí o Kristovi. Celé lidstvo je pomatené, takže kdykoli se narodí normálně uvažující člověk, říká se o něm, že je blázen.

Možná lépe pochopíte, co mám na mysli, když vám povím příběh...

Jednou časně zrána přišla k městské studni stařena, cosi do ní hodila a pak oznámila, že kdo se té vody napije, přijde o zdravý rozum. Ve městě byly jen dvě studny. Jedna stála na náměstí a druhá na dvoře královského paláce. Večer se všichni obyvatelé města chovali jako šílenci, protože neměli jinou možnost než pít vodu z městské studny. Před šílenstvím byli ochráněni pouze tři lidé – král, královna a vrchní rádce.

Zanedlouho se po městě roznesla zvěst říkající, že král se pomátl. Bylo to naprosto přirozené – když je město plné šílenců, připadá jim normální člověk nenormální. Je to zcela logické. Lidé ve městě si začali dělat starosti a byli velmi neklidní. A našli se mezi nimi velcí myslitelé. Šílenci bývají většinou velcí myslitelé. Myslitel se téměř v ničem

neliší od šílence, protože myslitelé se často pomátou a pomatenci začnou myslet.

Takže mezi těmi šílenci se našlo pár myslitelů a několik politiků. Sešli se, aby rozhodli, co by měli udělat. Domnívali se, že pokud se nezavírá krále, zavládne v zemi chaos. „Jestli je král šílený, kdo bude řídit království?“

Večer se shromáždili před královským palácem a vykřikovali, že král a vrchní rádce a královna jsou šílení, takže nemají jinou možnost než je odstranit.

Král, královna a vrchní rádce stáli na střeše paláce a přemýšleli, co mají dělat. Všichni jejich sluhové a vojáci byli šílení, stejně jako ostatní lidé z města, tak co si teď počnou?

Král řekl vrchnímu rádci: „Rychle vymysli, co uděláme.“

Vrchní rádce odpověděl: „Z této situace vyvážneme živí, jen když se napijeme z městské studny.“

A tak všichni tři oznámili lidem: „Mějte strpení. My půjdeme najít lék na naši šílenost.“

Vydali se do města a napili se ze studny. Toho večera se v celém městě konala velká oslava. Lidé tančili a zpívali, protože králi se navrátil zdravý rozum.

Lidstvo je postiženo hluboko zakořeněným šílenstvím, které je předáváno dalším generacím. A děti, které ho odmítnou přijmout, považují ostatní za

rebely. Pokud se některé dítě nechce zapojit do celkové pomatenosti, vypadá jako šílené, a okolí se ho snaží donutit, aby se vydalo běžnou cestou.

Zdravý rozum je v tomto světě velmi nebezpečný jev a normální člověk za něj musí zaplatit hodně vysokou cenu. Někoho čeká kulka, jiného pohár s jedem a dalšího ukřižování. Svět je plný nenormálních lidí, kteří nejsou ochotní tolerovat ty normální. Čím je člověk pomatenější, tím víc ho druzí přijímají, protože je jedním z nich. Kráčí stejnou cestou jako oni.

Proto jsem se rozhodl říct vám, jak se můžete vymanit ze stavu hlubokého šílenství, v němž se nachází lidstvo. Jestli se o to nepokusíte, čeká vás nevyhnutelně smrt. Ať děláte cokoli, smrt vás stejně dožene – a nemusí to ani být v tak daleké budoucnosti. Může se to stát zítra, může se to stát dnes. Dokonce se to může stát hned teď.

Zkuste o tom dnes večer přemýšlet a rozjímat. Jestliže vás všechno, co děláte, dovede jenom k smrti, má vůbec smysl to dělat? Pokud vás vaše činy nenasměrují k nesmrtelnosti, takže se život neodvívá tak, aby vás nepotkala smrt, jaký tohle všechno mělo účel? K čemu vám to bylo?

Život je příležitost. Okamžiky, které promarníte, už nikdy nezískáte zpátky. Příležitosti, které vám život nabízí, se dají využít mnoha různými

způsoby. Když učiníme určité rozhodnutí, změnímme tím i svůj život. Někteří lidé se zaměří na získávání peněz a majetku. Po celý život využívají životní příležitosti a vynakládají veškerou energii na hromadění bohatství. Ale když stojí tváří v tvář smrti, náhle je jejich bohatství naprosto bezcenné. Jiní lidé považují životní příležitosti za možnost dosáhnout slávy a prestiže, aby uspokojili své ego. A když přijde smrt, jsou ego, sláva a prestiž k ničemu.

Takže jak poznáte, že jste nepromarnili život? Jediným měřítkem je setkání se smrtí, kdy zjistíte, že všechno, co jste v životě získali, nebylo bezcenné. Když čelíte smrti a uvědomíte si, jak jste využili příležitosti, které vám nabídl život – ať už jste riskovali cokoli – a jeho smysl zůstal nedotčený. Tváří v tvář smrti má hodnotu pouze to, co je opravdu smysluplné, a všechno ostatní je marné. Ještě jednou chci zdůraznit, že věci, které si při setkání se smrtí uchovají smysl, jsou tím jediným důležitým a všechno ostatní je bezcenné.

Velmi málo lidí má v mysli toto měřítko. Jenom málokdo uvažuje tímto způsobem a vidí život z této perspektivy. Chci vás požádat, ať se zamyslíte nad otázkou, zda toto měřítko máte, nebo nemáte. Přemýšlejte o tom. Všechno, co jste nashromáždili v průběhu svého života – ať už jste sbírali vědomosti, nebo majetek, postili se kvůli odříkání, získávali

slávu a věhlas, psali romány, malovali obrazy, nebo zpívali písně – bude nakonec tvář v tvář smrti podrobena závěrečné zkoušce. Měly ony věci smysl, nebo neměly?

Pokud nebyly smysluplné, je lepší uvědomit si to hned teď. Pak se můžete vydat směrem, kde stvoříte takové bohatství a získáte uvnitř svého bytí takovou sílu a energii, že při setkání se smrtí budete mít v sobě něco, co nemůže ovlivnit a zničit ani smrt.

Je to možné. Kdyby to nešlo, bylo by veškeré duchovno naprosto nesmyslné a zbytečné. Stalo se to v minulosti a může se to stát i dnes – v životě kohokoli. Ale nepadne to z nebe ani to nezískáte dobročinností. Nemůžete to ukrást ani dostat zadarmo tím, že budete sedět u nohou osvětleného mistra. Něco takového vám nikdo nepředá – může se to zrodit jen díky vám. Stvoříte to vlastním úsilím, svým životem a odhodláním, pokud vynaložíte dostatek energie.

Nicméně dokud máme pocit, že jednáme vždyc-ky správně a že vedeme ten pravý způsob života, nemůžeme vykročit oním směrem. Žijeme v klamu a něco není v pořádku. Musíme si uvědomit, že náš život nás směřuje na cesty, které nikam nevedou.

Taková vnímavost se zrodí, jen když si budete vážit svého života, jako kdybyste právě čelili smrti. Jednoho dne tato situace skutečně nastane, ale pak

už s tím nic nenaděláte. Kdo začne oceňovat život dříve, než se dostaví smrt, nebude v takové chvíli bezmocný. V jeho životě se mnohé stane. Dojde k zásadnímu zvratu, jenž dodá jeho životu větší intenzitu. Proto je důležité vážit si života hned teď a oceňovat ho každý den.

Bernard Shaw kdysi řekl, že na světě by měly existovat soudní dvory, kde by se člověk objevil vždy po třech letech, aby dokázal, že během té doby žil smysluplně. Byla to pouhá nadsázka. Myslíte, že by takové dvory mohly být všude? A i kdyby byly, nastaly by problémy. Jak můžete dokázat, že váš život je smysluplný? Jak můžete říct, jaký je konečný výsledek vašeho života, jeho význam a smysl?

Zapomeňte na to, protože žádné takové soudní dvory neexistují. Každý člověk by měl mít ve své mysli soudní dvůr vlastní moudrosti, kam se dostává v každíčkém okamžiku. Den co den by tam měl stát a ptát se sám sebe: „Jak žiju? Přináší můj způsob života něco podstatného? Získám tím něco? Zmírní se mé utrpení? Rozptýlí se temnota? Zmizí smrt?“

Pokud v lidské mysli vyvstanou tyto otázky s velkou intenzitou, zrodí se v jeho životě duchovno. Nevzniká čtením posvátných spisů, ale neustálým oceňováním života. Musíte si ho každý den vážit, okamžik po okamžiku.

Takže za prvé vás žádám, ať o této věci přemýšlíte. Je základem tří následujících dnů, během nichž budu mluvit o cestě, na které se můžeme odvrátit od smrti a vydat se směrem k nesmrtelnosti. Určitě si v duchu říkáte, že by bylo skvělé, kdyby život nikdy neskončil. Cítíte nutkavou touhu a přejete si, abyste se mohli vyhnout smrti. Kdesi v hloubi se ptáte, jak se dá dosáhnout stavu, v němž neexistuje smrt.

Dokud si neuvědomíme, že náš dosavadní život je naprosto marný, a nezbavíme se současného způsobu života, zaběhlých vzorců a myšlenkových procesů – a pochopíme, že věci, které děláme, jsou zcela bezvýznamné – nemůže se v nás zrodit opravdová touha po nalezení nesmrtelnosti. Jestliže neprožíváte neklid a neznervózňuje vás marnost věcí, které děláte, jak by uvnitř mohla procitnout představa o smysluplném konání?

Dnes vám chci říct, že se musíte postavit tváří v tvář smrti. Je skryta v každém z nás. Otáčíme se k ní zády, ale kdo se odvrací od smrti, žije ve velkém klamu.

Jednou jsem cestoval během období dešťů a na chvíli jsem zastavil poblíž řeky. Nemohl jsem jet dál, protože přes břeh se valil silný vodní proud. Za mým autem stály dva nebo tři další vozy, které

také musely zastavit. Neznal jsem člověka, který seděl v autě za mnou, ale když mě spatřil, šel ke mně a začal si se mnou povídat. Mluvili jsme o běžných věcech, a pak se mě náhle zeptal: „Co v životě je tak cenné, že o tom má smysl přemýšlet?“

Odpověděl jsem: „Je jediná věc, o které má smysl přemýšlet, a tou je smrt.“

Potom jsme probírali různé záležitosti. Ten muž mi řekl, že se určitě setkáme na zpáteční cestě. Opáčil jsem: „To není jisté. Třeba se už nikdy nevidíme. Kdo ví, možná nebudu naživu nebo vy už nebudete žít. A i když budeme oba živí, naše cesty se nemusejí protnout.“

Vyprávěl jsem mu příběh. Nedokázal jsem si představit, co se stane. Hladina vody klesala a muž se chystal odjet. Ale předtím jsem mu pověděl tento krátký příběh...

Čínský císař se rozzlobil na svého vrchního rádce. Přestože ho měl moc rád, uvrhl ho do vězení a odsoudil k smrti.

V jeho zemi bývalo zvykem, že když měli někoho oběsit, ráno v den popravky se s ním sešel samotný císař a splnil mu poslední přání – pokud nějaké měl.

Tato zvyklost se týkala i císařova oblíbeného rádce, který se dopustil velmi závažné chyby, kvůli níž

se císař velmi rozčílil, a tak nad ním vynesl rozsudek smrti. Časně ráno před popravou přijel císař za vrchním rádce. Sesedl z koně a řekl: „Máš-li poslední přání, splním ti ho.“

V tu chvíli se rádcovy oči zalily slzami. Císař na něj udiveně hleděl. Rádce byl velmi statečný muž a nikdy předtím neplakal. Bylo vyloučeno, že by se rozplakal ze strachu ze smrti. Něco takového nebylo možné. Císař překvapeně řekl: „Zaráží mě, že vidím v tvých očích slzy.“

Vrchní rádce opáčil: „Já nepláču proto, že se kvapem blíží smrt. Můj pláč má úplně jiný důvod. Je mi líto tvého koně.“

Císař se zeptal: „Proč pláčeš kvůli mému koni?“

Vrchní rádce odpověděl: „Mnoho let jsem se usilovně snažil osvojit si výjimečné umění. Zjistil jsem, jak by koně mohli létat. Doposud jsem nenašel plemeno koní, kteří by se dokázali naučit létat, ale kůň, na němž jsi přijel, je určitě jedním z nich. Proto pláču. Promarnil jsem život, protože dnes toto umění zemře se mnou.“

Císaře napadlo, že by bylo skvělé, kdyby jeho kůň uměl létat. A tak prohlásil: „Uklidni se a přestaň plakat. Jak dlouho trvá, než se kůň naučí létat?“

Vrchní rádce odpověděl: „Pouhý rok.“

Císař řekl: „Jestli naučíš mého koně létat, zruším rozsudek smrti a znovu se staneš mým vrchním

rádce. Zahřnu tě bohatstvím a dám ti všechno, co budeš chtít. V tom není vůbec žádný problém. Ale jestli můj kůň nebude za rok létat, nechám tě oběsit.“

Vrchní rádce nasedl na koně a vrátil se domů. V jeho domě se sešli lidé, kteří naříkali a oplakávali ho. Když ho uviděli, strnuli údivem a vyptávali se ho: „Jak se ti podařilo uniknout smrti?“ Rádce jim vyprávěl celý příběh. Ale jeho manželka a děti dál plakaly.

Řekl jim: „Přestaňte plakat.“

Manželka pravila: „Já moc dobře vím, že takové umění neovládáš. Nenaučíš toho koně létat, tak proč se chováš tak pošetile? Nezemřel jsi dnes, ale za rok tě oběšení nemine. A my budeme celou tu dobu čekat na tvou smrt. Budeme nešťastní a zoufalí. Jestli jsi chtěl císaře oklamat, měl jsi ho požádat alespoň o dvacet nebo rovnou o padesát let života.“

Vrchní rádce se zasmál a řekl: „Ty neznáš zákony života. Kdo ví, co se během toho roku stane? Možná zemřu já nebo zemře kůň nebo císař. Rok je dlouhá doba. Kdybych požádal o dvacet let, císař by se zdráhal a možná by nesouhlasil. Proto jsem chtěl jen jeden rok. Může se stát cokoli. Třeba si smrt vezme mě, koně nebo císaře. Prostě jsem celou záležitost oddálil.“

Příběh dál vypráví, jak se zanedlouho přihodilo něco, co nikdo nečekal. Neuplynul ani rok a všichni tři byli mrtví – císař, vrchní rádce i kuň.

Voda opadla a muž se vydal ke svému vozu. Při odchodu mi řekl: „Určitě se setkáme cestou zpátky.“

Ze zvyku opakoval totéž co předtím. Tyhle věci máme tak zažitě, že i když nám někdo pořád dokola vysvětluje, že všechno může být jinak, stejně nepochopíme. Setkávám se s tím denně. Lidé mi položí otázku, já na ni odpovím, a po chvíli přijdou a zeptají se na věc, jež je naprostým opakem toho, co jsem jim říkal.

Takže když ten muž odcházel, řekl mi: „Určitě se setkáme cestou zpátky. Velmi rád jsem vás poznal.“

Jen jsem se zasmál. Odjel dřív než já. Vydal jsem se na cestu a po necelých dvou mílích jsem uviděl, že jeho vůz sjel ze silnice a muž ležel mrtvý na zemi. Měl nehodu a zabil se.

Můj řidič prohlásil: „To je vážně divné. Přesně to jste mu přece říkal.“

A já vám teď říkám totéž. Není jisté, že když se vydáte domů, dojdete tam. Nemáte záruku ani jistotu. Dnes se možná dostanete domů, ale zítra třeba ne. Nebo to zítra vyjde, ale pozítří domů už nedojdete. Jak dlouho se tomu můžete vyhýbat? Jednou nastane den, kdy domů prostě nedorazíte.

A není podstatné, jestli si představujete, že ten den přijde za deset nebo za dvacet let. Kdo tuto pravdu pochopil, říká si, že se to může stát dnes večer.

Odejděte odtud s představou, že zítra už možná nevstanete – co byste pak dělali? Při odchodu o tom přemýšlejte – zítra ráno už nebudete, a co pak? Jednou určitě nastane ráno, kdy tady nebudete. Alespoň tato skutečnost je naprosto jistá. Není důvod o ní pochybovat, není třeba ji vysvětlovat. Jednoho rána vyjde slunce, a vy už ho nevidíte. Na Zemi žila spousta lidí, kteří na ní teď nejsou. Dnes jste tady a jednou tu nebudete.

V životě není nic jistějšího než smrt, ale lidé o ní málokdy přemýšlejí. Všechno ostatní je nejisté, o všem se dá pochybovat. Bůh možná existuje, nebo neexistuje. Totéž platí o duši a je možné, že svět, který teď vidíme kolem sebe, bude, nebo nebude existovat. Třeba je pouhým snem. Ale jedno je naprosto jisté, nevyhnutelné a nezpochybnitelné. Kdo je tady teď, nebude tu navždycky. Smrt se dostaví. Smrt je nejvyšší pravdou.

Nemyslíme na smrt, otáčíme se k ní zády. Pokud vám ji někdo připomene, prohlásíte: „Neříkej tyhle děsivé věci. O něčem takovém se ani nezmiňuj. Proč mluvit o smrti?“ Držíme si od tohoto tématu odstup, přinejmenším na délku paže. Ale ať se jakkoli vzdálíte, smrt vás nesmírně miluje a nebude od

vás dlouho daleko. Kdo rozjímá o životě, zjistí, že smrt je jedinou opravdovou jistotou.

Proč by neměl být tento zjevný fakt hlavním prvkem kontemplace? Proč s tímto vědomím nevytvářet svou životní filozofii? Proč by neměla být založena na základech smrti? Je to jediný pevný základ a všechny ostatní jsou nejisté. Copak nestačí mít smrt jako základ? Jde o fakt, jemuž budete muset čelit – když ne dnes, tak třeba zítra – tak proč ho nepřijmout a nepostavit se mu tváří v tvář hned teď?

Když člověk přijme smrt a rozjímá o ní, změní celkové nasměrování svého života. Dojde k zásadní transformaci. Lidé, kteří jsou odvážní a dokážou přemýšlet o smrti, takže se jí postaví čelem a hned teď ji přijmou, se zastaví, zhluboka vydechnou a přestanou kráčet k smrti. A pak se před nimi začne odvíjet nová cesta a otevřou se nové dveře.

Chci vám říct, jak najdete cestu. Ovšem dnes večer stačí, když přijmete základní myšlenku, budete o ní přemýšlet a uchováte ji v mysli. Až budete usínat, rozjímejte o smrti, aby se tato myšlenka objevovala dál a dál, až ráno vstanete. Během práce, kterou děláte, ať se děje cokoli, když něco vytváříte nebo shromažďujete, pořád si kladte otázku, zda vaše činnost bude mít nějaký smysl, až se nakonec setkáte se smrtí.

Neříkám vám, že nemáte pracovat nebo že se

máte odříkat světa a nedělat vůbec nic. Já jen říkám, že v přítomnosti smrti nemají žádné úspěchy význam a smysl – to vám musí být naprosto jasné. Netvrdím, že se máte všeho vzdát a všechno opustit. Neříkám, že máte utéct před světem. Musíte být pozorní a vnímaví a správně chápat moje slova. A díky pochopení procitne ve vašem životě touha po novém hledání. Ucítíte úplně novou řízeň. Nevadí, že věci budou pokračovat stejným způsobem jako předtím, protože zároveň s tím se bude dít cosi nového. Postupně zjistíte, že i když vykonáváte tutéž práci, vaše bytí už do ní není ponořeno. Děláte stejné věci, ale účastní se jich pouze tělo. Vaše duše přijala zcela jiný směr.

Žítí v tomto světě vyžaduje udržovat tělo. Musíte se jím zabývat, nicméně u něj nesmíte skončit. Uvnitř je cosi dalšího, co je třeba najít a rozvíjet – i tomu se budete muset věnovat. Ale práce není překážkou. Nemusíte s ní skoncovat, protože novou cestu nenajdete tím, že budete utíkat před světem – je tu stále přítomna. Jakmile znáte směr a cítíte dostatečně velkou touhu, pak se i činnosti, které vypadají jako zbytečné, stanou smysluplnou součástí rozsáhlejší práce.

Vydělávejte si na živobytí, noste oděv, budujte svůj domov – to vše má smysl, pokud vykročíte směrem k duši. Při hledání duše získají i takové

věci určitý význam. Vytvářejí vám zázemí a základ. Tělo se stane žebříkem, po němž vystoupáte k duši. Běžné každodenní činnosti jsou samy o sobě bezvýznamné až do chvíle, kdy se mysl vydá k duši. Jakmile se vaše bytí začne pohybovat tímto směrem, má všechno náhle smysl. Mezi světem a božskostí není antagonistický vztah. Nepanuje mezi nimi nepřátelství. Nicméně samotný svět je bezcenný. Získává význam, až když se začne otáčet kolem centra božskosti.

Mahávíra také jedl a dýchal, Krišna také pil vodu a Kristus také nosil šaty, ovšem je v tom naprosto zásadní rozdíl. My se prostě jen oblečeme, nic víc. Chráníme své tělo, ale k čemu a proč? Jíme jídlo, a jaký má smysl udržovat tělo? Děláme spoustu věcí a pak zemřeme. Náš život postrádá cíle. Pokud je máme, jen tehdy získá veškerá činnost smysl. Samotné prostředky jsou bezcenné a bezvýznamné.

Představte si člověka, který nechce nikam jet, ale začne budovat silnici. Staví ji celý život. Zničí staré silnice, vykácí stromy v lese, aby udělal cestu pro novou silnici, poklade betonové bloky. Když se ho zeptáte: „Proč budujete tu silnici?“, a on odpoví: „Já po ní stejně nikam nepojedu,“ uvědomíte si, že vynakládá energii úplně nadarmo. Všichni stavíme silnice, po kterých nechceme jet.

Pro toho, kdo se nechce vydat k božskosti, je

život budováním silnice, po níž nikdy nikam nepojede. Ovšem pokud se rozhodne jít směrem k božskosti, k nesmrtelnosti, získají všechny běžné činnosti v jeho životě význam. Odstraňování hlíny, kladení betonových bloků, kácení lesa a vytyčování silnice, to vše je náhle smysluplné. Všichni budujeme silnici, ale jen málokdo ji dokončí, protože během stavění nás vůbec nenapadne, že bychom se po ní mohli někam vydat. Je důležité položit si otázku, proč člověk chce raději žít než činit přípravu na žití. Proč chce existovat, místo aby pouze ochraňoval svou existenci.

Ve vaší mysli by měly vyvstat právě takové myšlenky, takové otázky. Jenže se to nestává. V mysli bývá běžně velmi málo otázek. Nicméně pokud nevyvstanou a vy nic nezkoumáte, jak se může zrodit hledání? Necítíte-li touhu hledat, jak se můžete snažit vydat tímto směrem?

Takže během následujících tří dní budu mluvit opakovaně o tomto tématu. Dnes jsem vám chtěl říct, že když jdete spát, usínejte se smrtí. Než usnete, představujte si, že smrt spí vedle vás. Je vám pořád nablízku, stojí po vašem boku. Kdo žije v její blízkosti a přijme ji za svého společníka a přítele, měl by mít na paměti, že zanedlouho bude nablízku i božskost, protože učinil první krok.

Každý, kdo se spřátelil se smrtí a nevzdaluje se

od ní, udělal první krok. A brzy pozná stav bez smrti. Pokud ne dnes, tak zítra. Dříve či později s ním bude božskost. Celé tajemství spočívá v přiblížení se smrti. Kdo to dokáže, dává najevo, že opravdu hledá. Člověk, který utíká před smrtí, snaží se jí vyhnout a nechce být v její blízkosti, je pro mě běžný světský jedinec.

Víc už nebudu říkat. Další promluva začne zítra ráno. Dnes jsem vytvořil zázemí. Má-li se ve vás zrodit meditace, může procitnout, jen když splníte první podmínku a začnete upřímně hledat. Neodvracejte se od smrti.

Pohledte jí do očí a přitáhněte ji k sobě. Dnes v noci spěte vedle smrti a při usínání o ní přemýšlejte. Uvědomte si, že je nablízku a může si vás vzít kdykoli, v jakémkoli okamžiku. Zítra ráno vám v mysli možná vyvstane pár otázek. Pokud ano, položte mi je, protože v tyto dny jsem zde proto, abych na ně odpovídal. Jestli se otázky nedostaví, přestože jste se snažili být v blízkosti smrti, pak sem prosím zítra ráno už nechoďte. Nemělo by to smysl, bylo by to marné. Jestliže se při přemýšlení o vlastní smrti neobjeví žádná myšlenka, nechoďte za mnou, protože by to bylo zbytečné. Vše, co budu říkat, získá smysl, jen když jste o celé věci plodně přemýšleli.

Jakmile začnete vnímat svou smrt a myšlenka na

ni vás zděsí a mysl sevře úzkost – „Smrt mě obklopuje ze všech čtyř stran, tak co mám udělat? Jak ji mám překonat? Jestli bude vše, co mám, zničeno, jakou cestu mám hledat, aby se to nestalo?“ – jediné pak má smysl, abyste sem zítra přišli. Budu mluvit o mostu, po němž člověk přejde od smrti k nesmrtelnosti, takže pouze v takovém případě budou mít moje slova pro vás význam.

Jsem vám vděčný, že jste mě poslouchali s láskou a poklidem. Přeji si, ať vám božskost umožní vědomě vnímat, že smrt je nablízku.